

Sztrókey András

A Robespierre-ügy

STANISŁAWA PRZYBYSZEWSKA: A DANTON-ÜGY

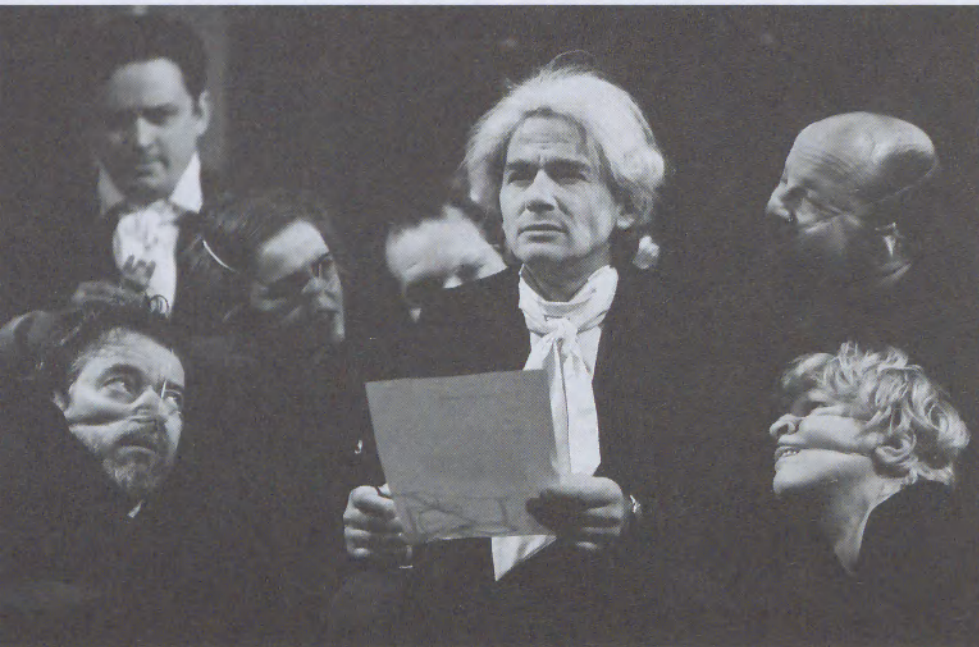
Egyszer sem szólal meg tisztán a *Marseillaise* a Stúdió „K” Színház a francia forradalmat feldolgozó előadásában, Stanisława Przybyszewska *A Danton-ügyében*. Mireille Mathieu legendás, katartikus felvételét az est felütéseként összevissza kutyulva játsszák le; később Vékes Csaba az eszméket és bajtársakat a túlélésért eláruló Legendre-ja ordítja el – hamisan (és hiába). Jelképesen tiporják el a forradalom jelképét, hogy látsszon: a devalválódott eszmék helyett a mögöttük álló emberóriásokról van szó. Mert a forradalom két, itt bemutatott fő alakja tényleg óriás: Danton és Robespierre hatalmas koponyák, páratlan politikusok – mindketten arra születtek, hogy emberek tömegeit irányítsák. Mégis, hiába a hatalom, a befolyás, mindketten emberi roncsok; a harc közepette elsorvadt, önzővé vált, szeretni képtelen pusztá nevek.

Kovács
Krisztián
(Desmoulins),
Tamási Zoltán
(Philippeaux),
Rimóczi István
(Delacroix),
Menszátor
Héresz Attila
(Danton) és
Vékes Csaba
(Legendre)

Az érzelmeket saját maguk gyilkolják: Robespierre, aki *valósággal szerelmes abba a rühes Dantonba*, maga mondja ki ellenfele halálos ítéletét, pontosabban mondaná, ha lenne hozzá ereje. Kuna Károly Robespierre-je alól a világ csúszik ki, amikor a Saint-Just (Géczi Zoltán) által ringatott székben ülve felismeri, és némán a világba tátogja: Dantonnak meg kell halnia. És ez döntő pillanat: arca már saját hidegétől, nem a festéktől hófehér; mélyebb döbbenet uralkodik el rajta, mint mikor

Kovács Krisztián (politikailag egyébként nulla) Desmoulins-je, életében talán először (és mert a guillotine már várja, utoljára), egy pillanatra nyeresre áll kettejük szellemi párbajában. Pedig akkor is kővé dermed; mered maga elé, mintha minden egyes porcikájából egyszerre szökött volna ki az élet. Ugyanez történik egy pillanatra, amikor Danton hátulról Robespierre fejére teszi kezét: az előrehajol, parókája pedig Danton kezében marad. Kuna félelmetesen bánik testével; egyetlen arczdü-

Schiller Kata felvételei

Tamási Zoltán, Géczi Zoltán (Saint-Just), Rusznák Adrienn (Louis), Vékes Csaba, Kuna Károly (Robespierre), Rimóczi István és Horváth Zsuzsa (Eléonore)

léssel jelezni tudja Robespierre minden fájdalmát. A világfájdalmat, a sok meggyilkolt érzést, amelyből végül kinő a zsarnok, a mindenkit eltipró népvezér gépezet: Robespierre, a franciák Arturo Uija.

Lehetne persze a miénk is, francia drazsával minden nép etethető, nekünk ráadásul, akárcsak a franciáknak, még '89-ünk is van – ezt a csupán számszaki, ámde megkapó történelmi párhuzamot az előadást rendező Koltai M. Gábor nem is átallja hangsúlyozni. Ahogy azt sem: a mindenkori nép mi magunk vagyunk. Mi, ideoda tologatható, egyszerű emberek, akik egy kis cirkszért cserébe oda állnak és arra néznek, ahová mondják – a politikusok vagy a rendezőasszisztensek, ez aztán teljesen mindegy. A diktátorok ábrázolásának korát éljük, meg a *szükségszerű negatív periódusokét*. Ettől, és Koltai M. a színpadi eseményeket univerzális jelentéssel felruházó és a színházi helyzetre is reflektáló anakronisztikus eszközhasználatától igazán élővé válik az előadás. Hogy Robespierre telefonon adja ki utasításait, nemcsak dramaturgiai bravúr, hanem erős, mégsem közhelyszerű utalás; hogy a börtönben a *Non, je ne regrette rien* éneklik, vagy hogy Philippeaux figuráját a színész Tamási Zoltánnak az előcsarnokban kirakott képein mutatják Dantonnak, mind fontos építőkövei Koltai M. játékos színházi világnak.

A *Danton-ügy* azért nagy előadás, mert egyszerre prezentálja az embert, a tömeget és a történelmet. Egyszerre abszurd és realiztikus. Megfér benne az elnagyoltan ábrázolt, spárgával eltorzított arcú tömeg (a Közléleti Bizottság a föld alól előbújó, csúszó-mászó tagjai) és az akkurátusan festett ember (Desmoulins például, aki idegességében szerencsétlenül rángatja a hirtelen, dühében felvett bohém kabátja alá gyűrődött ingujját). Szórakoztat, de éppen csak annyira, hogy ne terelje el figyelmünket a lényegről – Robespierre például ikeás

papírzacskóban nyújtja át a Dantonnak szánt ajándékot, az Emberi és polgári jogok nyilatkozatát.

Koltai M. ideális színészt talált Robespierre-en kívül Danton alakjára is: Menszátor Héresz Attila robusztus alkatával, lesütött szemével fájdalmasan eleveníti meg a már elveszett (vagy éppen most elvesző – nézőpont kérdése) Dantont. Ez a Danton hatalmas iróniával utasítja el az érzelmeket: bánt, mindenkit bánt, mert tudja, hogy nem tehet mást; erejét veszve már csak gondolataival harcol. Már egy pillanatra sem képes megfosztani Robespierre-parókájától – azt a pillanatot hamar követte egy másik, amelyben Danton erőtlen feje hullott végleg Robespierre kezei közé, Dantonnak most hangja is elvész a tömegben, agítál, de már meg sem halljuk. Talán a

körülmények, talán saját maga áldozata, a tárgyaláson ez már nem derülhet ki: hiszen ez tényleg csak vágóhíd. Még le sem hullottak a fejek, a vádlottak még a konvent előtt vannak, de a termet már takarítják. A mérleg nyelve, amit a forradalmi időkben néha egy papírfecni is átbillent, most a szélvihartól sem áll úgy, hogy Dantonnak és híveinek ne keljen eszméikkel halniuk. És a nagykutyák által hajtott gépezet ellen esélye sincs az utca emberének; a Homonnai Katalin játszott Lucile-nek, Desmoulins feleségének sem, aki Rusznák Adrienn egyszerre gyermekien és démonian nevető – egyébként, úgy tűnik, méltán aljas – Dantonnéjával szemben őszinte szeretettel és az elkerülhetlentől való félelemmel, utolsó erejéig küzd férje életéért.

Alig van díszlet, az előadás szervesen épül bele a színház terébe; játékban van minden ajtó – szép párhuzam a tolóajtó és a guillotine –, sőt, még az utca is. Az egyetlen épített elem a többnyire Robespierre-t és időnként holdjait – szeretőjét (Horváth Zsuzsa) vagy Saint-Justot – magába záró, vízszintes ajtóval fedett kripta-lakás. Ennek a mélyén, amikor egyedül van, festék és paróka nélkül, talán saját magát is lelkiismerete mellé temeti el Robespierre.

STANISŁAWA PRZYBYSZEWSKA: A DANTON-ÜGY (Stúdió „K”)

Díszlet-jelmez: Vereckei Rita. **Dramaturg:** Sediánszky Nóra. **Fény-hang:** Fodor Gergely. **Rendezőasszisztens:** Kardos Tünde. **Rendező:** Koltai M. Gábor.

Szereplők: Menszátor Héresz Attila m. v., Kuna Károly m. v., Kovács Krisztián m. v., Géczi Zoltán, Horváth Zsuzsa, Rusznák Adrienn, Homonnai Katalin, Tamási Zoltán, Vékes Csaba, Lovas Dániel, Rimóczi István m. v.